

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERDE DEMOKRASİNİN DÖNÜŞÜMÜ BAĞLAMINDA DİJİTAL DEMOKRASİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA¹

DIGITAL DEMOCRACY IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATION OF DEMOCRACY IN MUNICIPALITIES IN TURKEY: A QUALITATIVE RESEARCH

Derya Kaman²

¹Bu çalışma 2022 yılında Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde kabul edilen "Türkiye'de Belediyelerde Demokrasinin Dönüşümü Bağlamında Dijital Demokrasi: Nitel Bir Araştırma" adlı doktora tezinden oluşturulmuştur.

² Dr., deryakamann@gmail.com, Orcid Id: 0000-0002-9309-4047

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

Belediyeler,
Dijital Demokrasi,
E- Katılım,
E-Hesap Verilebilirlik,
E-Şeffaflık

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi: 05 Nisan 2022
Kabul Tarihi: 15 Haziran 2022

ÖZET

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan yenilikler sosyal, kültürel ve siyasal alanları önemli ölçüde etkilemiştir. Birçok alanda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyma, hızlı erişim ve katılım gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Bu durum vatandaşın yönetim sürecindeki konumunu da etkilemiştir. Yönetimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin yansımalarının bir sonucu olarak dijital demokrasinin gelişimi, vatandaşların yönetim organlarına yaklaşma ve onlarla iletişim kurma biçimlerinde dönüşüm meydana getirmiştir. Nitekim dijital dönüşüm demokrasiyi dönüştürerek vatandaşlara çevrimiçi tartışmalar, yönetim süreçlerine katılma ve yöneticilerle çevrimiçi iletişim kurma imkânı sunmuştur. Bütün bu yenilikler yerel yönetimlerde yönetici-vatandaş ilişkisini sağlamlaştıracak uygulamaların ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Bu çalışmayla bilgi ve iletişim teknolojilerinin demokrasi ilkelerine yansımalarının sonuçları dikkate alınarak bazı ölçütler belirlenmiştir. Belirlenen bu üç farklı dijital demokrasi ölçütüne (e-şeffaflık, e-hesap verilebilirlik, e-katılım) göre Türkiye'deki 30 büyükşehir belediyesi ve 51 il belediyesinin web siteleri incelenmiştir. Web sitelerinin analizi sonucunda başarılı olan belediyelerin üst düzey yöneticileri ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilerek Türkiye'deki belediyelerin dijital demokrasi profilinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmada Türkiye'deki belediyelerin dijital demokrasi uygulamalarına göre hangi aşamada olduğu sorusunun yanıtı aranmaya çalışılmıştır.

ARTICLE INFO

Keywords

*Municipalities,
Digital Democracy,
E-Participation,
E-Accountability,
E-Transparency*

Article History:

Received: 05 April 2022

Accepted: 15 June 2022

ABSTRACT

Innovations in information and communication technologies have significantly affected social, cultural and political fields. In many areas, situations such as needing more information, rapid access and participation have emerged. This situation also affected the position of the citizen in the management process. As a result of the reflection of information and communication technologies in the administration, the development of digital democracy has brought about a transformation in the way citizens approach and communicate with the governing bodies. As a matter of fact, digital transformation has transformed democracy and offered citizens the opportunity to discuss online, participate in management processes and communicate online with managers. All these innovations have contributed to the emergence of practices that will strengthen the manager-citizen relationship in local governments.

In this study, some criteria were determined by taking into account the results of the reflection of information and communication technologies on the principles of democracy. According to these three different criteria of digital democracy (e-transparency, e-accountability, e-participation) determined, the websites of 30 metropolitan municipalities and 51 provincial municipalities in Turkey were examined. As a result of the analysis of the websites, semi-structured interviews were conducted with the senior manager of the municipalities that were successful, and it was aimed to reveal the digital democracy profile of the municipalities in Turkey. In addition, in the study, the answer to the question of what stage the municipalities in Turkey are in according to the practices of digital democracy has been tried to be sought.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ortaya çıkması küreselleşmenin etkileri, kurumsal ve toplumsal boyutta, kaçınılmaz bir dönüşüme yol açmıştır. Bu yenilik “enformatik devrim” veya “bilgi toplumu” olarak adlandırılmaktadır. Yaşanan bu dönüşüm, devletin işleyiş mekanizmalarını, yönetim biçimlerini, hizmet kalitesini ve sunuş şeklini doğrudan etkilemekte, toplumsal ve kurumsal talepleri artırmaktadır. Hizmetlerin sunumuna ilişkin toplumsal talepler verimlilik, etkinlik, hız, bürokrasinin azalması, yönetsel talepler ise; yönetim ilkeleri hesap verilebilirlik, şeffaflık, yönetsel denetimin paylaşılması ile ortaya konulmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişim, dinamik bir hizmet sunumunun varlığını ortaya koymaktadır (Yıldırım ve Öner, 2004: 49). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının geliştirilmesi sadece demokrasinin iyileştirilmesini yönetmek değil aynı zamanda teknoloji ve toplum arasındaki etkileşimin ortaya çıkması açısından da önemlidir (Fermanoğlu, 2019: 70). İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla demokratik toplumların yapısında da güçlenmenin olduğu görülmektedir. Bu durum, bilgili ve ilgili bir vatandaşın yanı sıra toplumsal yaşamın devamlılığı olarak sağlayan katılımcı olma niteliği sağlamaktadır (Dedeoğlu, 2016: 78-79). Dolayısıyla vatandaş odaklı bir demokrasi anlayışı ortaya çıkmaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan dönüşüm, iletişim imkanlarını zenginleştirerek yönetsel süreçlere katılım açısından yeni fırsatlar oluşturmaktadır (Uçkan, 2003: 24). Ayrıca bu fırsatlar, günümüzde siyasi öncelikleri yeniden tanımlamaya, yerel ve küresel toplulukların yönetim biçimlerine dönüştürmeye yardımcı olmaktadır (Aktaş, 2020: 251). Devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerini ilk olarak hizmet etkinliğini ve içsel iletişim ve koordinasyonu artırmak için kullanmaktadır. Bu dönemdeki kullanımlar, yönetim ve işleyişle ilgili faydalar için içe doğru odaklanmaktadır. Daha sonra bilgi ve iletişimde yeniliklere paralel olarak içe odaklılığının vatandaşların istekleri ile dengelenmesine olanak vererek dışa odaklılığa yer verilmektedir (Baker, 2004:19-20). Bir diğer ifadeyle içsel nitelik taşıyan teknolojik yeniliklerin amacı, veri ve bilgi toplayan biriktiren ve yöneten etkin ve verimli yönetsel araçlar sunmaktır. Dışsal nitelik taşıyan teknolojiler ise vatandaşın devletle ilişkisini kuvvetlendirmektedir (Moon, 2002: 425-426). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde ortaya çıkan yeni siyasal iletişim biçimleri ve demokratikleşme süreçleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bu durum vatandaşların yönetim organlarına yaklaşma ve onlarla iletişim kurma şeklini değiştirmektedir.

1. DİJİTAL DEMOKRASİ: KAVRAMSAL ANALİZİ

Demokrasi terimi tarih boyunca pek çok sıfatla ilişkilendirilmiştir. Doğrudan demokrasi, temsili demokrasi, liberal demokrasi en çok bilinen kombinasyonlardan bazılarıdır. Fakat bilgi ve iletişim teknolojileri yeni demokrasi kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Bunlar; siber demokrasi, tele demokrasi, sanal demokrasi, teknopolitika, e-demokrasi, dijital demokrasi, ağ demokrasi, internet demokrasidir (Omeliçkin, 2014: 86). Elektronik demokrasi, yaygın olarak kullanılan ama aynı zamanda çok farklı örneklemeleri içinde barındıran bir terimdir (Macintosh, 2004: 1). Bir diğer ifadeyle “elektronik demokrasi” terimi çok genel bir kavram olarak ifade edilmektedir. Çünkü elektronik demokrasi siyasi partilerin web siteleri gibi farklı olguları, siyasal konular üzerine elektronik olarak aracılık edilen tartışmalarla elektronik olmayı birleştirir. Bu tür bir kullanımın çok özel olmadığı ve elektronik demokrasinin net bir şekilde anlaşılmasını sağlamaya uygun olmadığı için reddedilmektedir

(Zittel, 2001: 76). Onun yerine genellikle “e-demokrasi” veya “dijital demokrasi” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir (European Parliamentary Research Service, 2018: 19; Holubiak, 2018: 52). Nitekim dijital (e-) demokrasi, daha güncel bir kavram olarak nitelendirilmektedir.

Dijital demokrasinin henüz tam anlamıyla üzerinde anlaşılmaya varılmış bir tanımı bulunmamaktadır. Kısmen bunun temel nedeni; vatandaş, katılım, şeffaflık, hesap verilebilirlik, yönetim, e-devlet, sivil toplum kavramlarıyla örtüşmektedir. Bu yüzden dijital demokrasi bazıları için bilgi sağlamak ve şeffaflığı teşvik etmek için dijital araçların kullanımına atıfta bulunurken diğerleri için bilgi ve iletişim teknolojilerinin katılımı genişletme ve derinleştirme yollarını açıklarken, diğerleri ise vatandaşların karar vermesini sağlayarak yetkilendirmeyi teşvik etmektedir (Simon, vd., 2017: 11; Norris, 2007: 165-167).

Literatürdeki diğer dijital demokrasi tanımlarına geniş bir perspektiften bakıldığında BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) ile demokratik iletişimde vatandaşların katılımını artırmak, zaman, mekân ve fiziksel koşullar sınırlaması olmaksızın politika oluşturma amacıyla yöneticiler ve vatandaşlar arasında iş birliğini desteklemek için dijital demokrasi bilgi, görüş ve deneyimlerinin dolaşımını kolaylaştıracak böylece siyasal arenayı genişletecek ve vatandaşın etkili olması için yetkilendirecektir (Kubicek ve Westholm, 2007: 3686). Norris (2007: 166-167)’e göre dijital demokrasi, vatandaşların görüşlerini ve deneyimlerini zaman kavramı olmadan elektronik araçlarla aktarmasıdır. Diğer bir ifadeyle bilgi iletişim teknolojileri kullanarak zaman ve diğer fiziksel koşullar olmadan çevrimiçi veya çevrimdışı siyasi iletişimi kullanmasıdır (Linder ve Aichholzer, 2019: 16-17; Hennen vd., 2020: 16). Dijital demokrasi, çevrimiçi ve çevrimdışı siyasi iletişimde dijital medyayı kullanarak hangi görünümde olursa olsun demokrasi arayışı ve uygulaması olarak ifade edilmektedir. Çevrimiçi-çevrimdışı ayrımı eklenmelidir. Çünkü faaliyetler yalnızca internette değil aynı zamanda yardım için mobil dijital medyanın kullanıldığı fiziksel toplantılarda da gerçekleştirilmektedir (Dijk, 2012: 51).

2. NEDEN DİJİTAL DEMOKRASİ?

21. yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojisinin demokraside oluşturduğu dönüşüm dijital demokrasi kavramı ortaya çıkarmaktadır. Bu durum siyasal anlamda yeni bir çığır açarak dijital demokrasiye ilgiyi artırmaktadır. Dijital demokrasiye ilgi neden günden güne artmaktadır? İşte bu sorunun cevabını iki ana gerekçe ile açıklamak mümkündür (Hague ve Loader, 2005: 4):

- **Temsili Demokrasilerde Meşruiyet Krizi:** Temsili demokrasilerde halkın seçim yoluyla temsilcilerini seçmesi ya da hakkının kullanımını belirli süreliğine seçtiği temsilcilerine devretmesi, vatandaşları politika oluşturma sürecinden uzaklaştırmaktadır. Bu durum vatandaşın demokrasiye karşı duyarsız, ilgisiz kalmasına neden olmaktadır (Omerlichkin, 2014: 87).
- **Dijital Dönüşüm:** Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan dönüşüm birçok alanı etkilemiştir. Nitekim bu dönüşüm siyaset alanında yeni imkanlar sağlamıştır (Omerlichkin, 2014: 88). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi, iletişim ve koordinasyon koşullarını yeniden şekillendirmek istemesi ve siyasi süreçlere katılım için teknolojik desteğin sağlanması amacıyla dijital demokrasiye ilgiyi artırmıştır.

Temsili demokraside yaşanan darboğaz olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaya başlamakla birlikte dijital demokrasi doğrudan demokrasinin dijital araçlarla donatılmış bir biçimi ya da temsili demokrasinin teknik olarak geliştirilmiş versiyonu olarak görülmektedir (Massaka, 2016: 11). Bir diğer ifadeyle dijital demokrasi, temsili demokrasinin ikamesi olarak değil; tamamlayıcısı olarak görülmektedir (Council of Europe, 2009: 20). Öte yandan demokrasinin katılım yönündeki eksiklerini telafi etmek amacıyla siyasal sürecin yeniden canlandırılması istenilmektedir (Omerlichkin, 2014: 87). Dolayısıyla dijital dönüşüm demokrasiye yeni bir işlevsellik kazandırılmaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve stratejilerinin kullanılması dijital demokrasiye ilgiyi artıran başka bir faktördür. Dolayısıyla dijital demokrasinin stratejilerini ve teknolojilerini kullanmanın birkaç nedeni bulunmaktadır (Timonen, 2013:103-104: Council of Europe, 2008: 12). Bunlar:

- Siyasetçilerin ve hükümet yetkililerin vatandaşlara fikirlerini paylaşmalarına ve siyasi eylem için kendilerini organize etmelerine izin verirler.
- Dijital medya, mesajları yaymanın ve tekrar etmenin uygun maliyetli bir yolunu sağlar.
- Dijital ağlar sayesinde fikirlerin kitle kaynaklı kullanımına izin verir ve bu nedenle vatandaşları güçlendirmenin bir yoludur.
- Yetkililer arasında yatay ve dikey iş birliğini güçlendirmek

Görüldüğü üzere demokrasiye geliştirecek yönüne bağlı olarak dijital demokrasi, siyasi süreçlerde vatandaşların doğrudan katılımını güçlendirmek ve tartışma için yeni alanlar oluşturmak, devlet bilgilerine ve hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi ve devleti yeniden yapılandırmayı amaçlamaktadır (Holubiak, 2018: 52; Varn, 1994: 42). Aynı zamanda, dijital demokrasi ile

ilgili daha geniş görüşler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin temsili demokrasiyi geliştirmek ve bazı araçlardan onu yerini alması için kullanılmasını şart koşmaktadır (Kormych ve Kormych, 2019: 53). Böylelikle halkın doğrudan aktif siyasi katılımının yanı sıra gereksiz araç yapıları ve bilgileri ortadan kaldırmaktadır.

3. DİJİTAL DEMOKRASİNİN İLKELERİ

2008 yılında İspanya’da Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen “Geleceğin Demokrasisi Formu”nda dijital demokrasinin vatandaşlara demokratik sürecin birçok aşamasında daha fazla yer alma fırsatı sunduğu ve dijital demokrasinin siyasal ve demokratik süreçlere karşı azalan talebin onarılmasını sağlayabileceği belirtilmektedir. Bu doğrultuda paydaşların (devlet, vatandaş, sivil toplum), dijital demokrasiye başlarken veya dijital demokrasiyi geliştirmek için adımlar atarken, aşağıdaki dijital demokrasi ilkelerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunlar (Council of Europe, 2009: 5):

- Demokrasinin desteklenmesi ve geliştirilmesi için bir araç olan dijital demokrasi, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleşen demokratik süreçler, her şeyden önce demokrasi ile ilgilidir.
- Dijital demokrasi, demokrasiyi, demokratik kurumları ve demokrasiyi desteklemek için çeşitli stratejilerden biridir.
- Dijital demokrasi, toplumun demokratik, insani, sosyal, etik ve kültürel değerlerini temel alır.
- Geleneksel demokrasi süreçlerine ek, tamamlayıcı ve bağlantılı niteliktedir.
- Dijital demokrasi, verimli, etkili, katılımcı, iyi yönetim ile yakından bağlantılıdır. Elektronik biçimde şeffaf ve hesap verebilir demokratik güç kullanımını ifade etmektedir.
- Dijital demokrasi temel özgürlüklere, insan haklarına ve azınlık haklarına saygı gösterilmesi ve uyulmasını gerektirir.
- Dijital demokrasinin- iyi yönetişimin hedeflerine benzer- hedefleri şeffaflık, hesap verebilirlik, yanıt verebilirlik, katılım, müzakere, kapsayıcılık, erişilebilirlik, katılım, yetki ikamesi, demokrasiye güven, demokratik kurumlar ve demokratik süreçler ve sosyal uyum.
- Her türlü dijital demokrasinin her aşamasında güven vazgeçilmezdir. Erişilebilirlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik ile yakından ilgilidir.
- Dijital demokrasi, daha fazla bireysel ve grup katılımı sağlar, sesleri daha az duyulan veya daha az güçlü olanların görüşlerini ifade etmelerine izin verir ve katılımı eşit bir temelde teşvik eder. Daha katılımcı karar alma biçimlerine ve demokrasiye yol açabilir.
- Dijital demokrasi, karar vericilerin anayasal ve diğer görev ve sorumluluklarını tek başına etkilemez; onlara ek faydalar sağlayabilir.
- Dijital demokrasi bilgi, iletişim, diyalog, danışma ve vatandaşların sivil çıkarlarını korumak için bir araya gelebilecekleri açık kamusal alanların sürekli yaratılmasını gerektirir.
- Dijital demokrasi, tüm paydaşlar tarafından her yerden görülebilen, gözlemlenebilen, erişilebilen ve etkileşimde bulunulabilen bir demokrasi biçimiyle sonuçlanabilir.
- Dijital demokrasi, politika yapıcıları ve vatandaşları yeni katılım ve politika oluşturma biçimlerinde bir araya getirebilir. Bu, bir yandan politika yapıcılar tarafından kamuoyunun ve insanların ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasına ve diğer yandan politika yapıcıların karşı karşıya olduğu görev ve zorlukların daha iyi anlaşılmasına ve böylece vatandaşlarla daha fazla vatandaş özdeşleşmesine yol açabilir.
- Dijital demokrasi, azınlıklar arasında ve azınlıklarla birlikte topluluk oluşturma dahil, topluluk oluşturma alanında büyük bir potansiyele sahiptir.
- Dijital demokrasi, dışlanmayı azaltmanın bir yolunu sağlayarak, sosyal bütünleşmeyi ve sosyal uyumu teşvik edebilir ve böylece sosyal istikrara katkıda bulunabilir.
- Dijital demokrasi, siyasetin giderek artan Avrupa, uluslararası ve küresel doğasını geliştirebilir ve bunun gerektirdiği sınır ötesi iş birliğini kolaylaştırabilir.

Genel olarak dijital demokrasinin ilkeleri bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamusal alanda politikaların belirlenmesi ve uygulanması için gerek olan temel ilkelerdir (Perez vd., 2008: 382). Genel olarak bu ilkeler; şeffaflık, hesap verebilirlik, müzakere ve katılım kavramlarına dayanmaktadır. Yetkilendirme, farkındalık, bilinçli vatandaşlık anlayışı (Omerlichkin, 2019: 88) çerçevesinde yöneticilerle vatandaşları politika oluşturma konusunda bir araya getirmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın amacı, sınırlılıkları, örnekleme ve yöntemi açıklanmaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları

Bilgi iletişim teknolojilerinin demokraside bazı sorunları çöz(ebil)eceği yönünde vaatler sunması teknolojinin demokrasi ile anlaşılmasını beraberinde getirmiştir. Bu beraberliğin sonucunda ortaya çıkan dijital demokrasi kavramı, dijital araçları kullanarak demokrasi fikrinin gelişmesine ve vatandaşın siyasal hayata katılımını daha fazla aktif hale getirecek araçlarının olduğunu vurgulamıştır.

Bu araştırmanın genel amacı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin demokrasiye yeni bir işlevsellik kazandırması sonucu ortaya çıkan dijital demokrasi kavramının, yerel yönetimlerde uygulanabilirliğini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesi ve 51 il belediyesinin resmî web sitelerinde dijital demokrasi araçlarının kullanıp kullanılmadığını belirlemeyi hedeflemektedir.

Araştırma dâhilinde amaca ulaşabilmek adına aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Belediyelerin dijital demokrasi uygulamaları açısından göre başarı oranları nelerdir?

- E-Şeffaflık kriterine göre belediyelerin başarı oranları nelerdir?
- E-Hesap verilebilirlik ölçütüne göre belediyelerin başarı oranları nelerdir?
- E-Katılım ölçütüne göre belediyelerin başarı oranları nelerdir?
- Türkiye’deki belediyelerin dijital demokrasi profili nedir?
- Türkiye’de dijital demokrasi uygulanabilirliği nedir?

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni, Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesi ve 51 il belediyesinin web siteleri yer almaktadır ve örneklemini ise dijital demokrasi kriterine göre başarılı olan 10 büyükşehir belediyesi ve 6 il belediyesi oluşturmaktadır

4.3. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, iki farklı nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasını belediyelerin web siteleri dijital demokrasi kriterlerine göre içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Diğer aşamada ise belediyelerin web içerik analizinin sonucunda dijital demokrasi kriterlerine göre başarılı olan belediyelerin üst düzey yöneticileri ile derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış sorulara verilen cevaplar bütünsel bir yaklaşımla incelenerek bilgisayar destekli MAXQDA 12 programda analizi gerçekleştirilmiştir.

4.3.1. Belediyelerinin Web Sitelerinin İçerik Analizi

Belediyelerin sunduğu hizmetler, web site aracılığıyla vatandaşlarla etkileşim sağlanmaktadır. Dolayısıyla belediyelerin web siteleri, vatandaşlara dönük sanal yüzü haline dönüşmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde belediyelerin web sitelerinin analizi genellikle 30 Büyükşehir Belediyesi’nin ya da özel olarak belirlenmiş bir belediyesinin web sitesinin analizi yapıldığı gözlenmiştir. Bu doğrultuda bu çalışmanın hem literatürde özgün bir örnek teşkil etmesi hem de dijital demokrasinin belediyelerdeki profilini ortaya çıkarmak amacıyla çalışmanın birinci aşaması için 30 büyükşehir belediyesi ve 51 il belediyesinin web siteleri örneklem olarak belirlenmiştir.

Araştırma 01.07.2021- 30.08.2021 tarihleri arasında Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesi ve 51 il belediyelerinin web sitelerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. “E- Şeffaflık, E-Hesap Verilebilirlik, E-Katılım” ana ölçütleri ve buna bağlı alt ölçütler üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Nitekim bu ölçütler var/yok dikotomisine dayanmaktadır. Bu minvalde hiç olmayan ya da yapılmayan uygulama için “0” (sıfır), olan ya da yapılan uygulama için ise “1” (bir) değeri kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi, betimleyici analiz tekniğinden yararlanarak, yüzdesel grafik yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Tablo 1’de görüldüğü üzere belediyelerin web siteleri dijital demokrasi ölçütlerine göre yapılan içerik analizi sonucunda genel başarı sıralaması oluşturulmuştur.

Tablo 1: Dijital Demokrasi Ölçütlerine Göre Genel Başarı Sıralaması

	BELEDİYE	BAŞARI	
		PUANI	ORANI (%)
1.	Bursa Büyükşehir Belediyesi	21	84
2.	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	20	80
3.	Afyon Belediyesi	18	72
4.	Ankara Büyükşehir Belediyesi	18	72
5.	Çorum Belediyesi	18	72
6.	Antalya Büyükşehir Belediyesi	17	68
7.	Bolu Belediyesi	17	68
8.	Kayseri Büyükşehir Belediyesi	17	68
9.	Sivas Belediyesi	17	68
10.	Aydın Büyükşehir Belediyesi	16	64
11.	Çanakkale Belediyesi	16	64
12.	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	16	64
13.	İzmir Büyükşehir Belediyesi	16	64
14.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	16	64
15.	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	16	64
16.	Rize Belediyesi	16	64

4.3.2. Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi

Nitel araştırmalar yönetimlerinde en yaygın kullanılan yöntemlerden biri de görüşmedir. Görüşmeler araştırma konusuyla ilgili katılımcıların daha derinlemesine bilgileri almalarına olanak sağlar. Dahası araştırmayla ilgi doküman analizi yapıp yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile daha fazla bilgi toplayabilir. Yarı-yapılandırılmış görüşme soruları araştırmayla tutarlı ve ilgili şekilde sorular belirlenerek konuyla ilgili nitelikli cevaplar aranır. Araştırmacı tarafından araştırmanın problematiğine uygun şekilde sorularla nitelikli yanıtlar alınabilmektedir (Baranovskiy, 2017: 34). Görüşmeler sırasında sorulara verilen yanıtlar sonucunda elde edilen veriler, betimsel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Betimsel içerik analizini gerçekleştirmek için ilk olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları yanıtlayan her bir görüşmeciye ait bir Word dosyası oluşturulmuş ve görüşmecilerden alınan yanıtlar bu Word dosyasına aktarılmıştır. Bütün görüşmeler Word ortamında kaydedildikten sonra betimsel içerik analizinin yapımında kullanılan bilgisayar tabanlı nitel araştırma programı olan MAXQDA-12'ye aktarımı gerçekleştirilmiştir. Her bir soruya ilişkin görüşmecilerden alınan cevaplar detaylı olarak incelenmiş ve alınan cevaplara göre kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra, görüşmecilerden alınan cevaplar dikkate alınarak her bir soru için oluşturulan bu kodlara ilişkin frekanslar ortaya konulmuştur. Çalışmanın güvenilirliğini arttırabilmek ve veri kaybı yaşanmaması için araştırmacı, kodların oluşturulması ve frekans hesaplamalarını iki defa gerçekleştirmiştir. Ayrıca açık uçlu sorulara verilen cevapların bütünlüğü bozulmaması için kodlama sırasında herhangi bir ekleme ve çıkarma işlemi gerçekleştirilmemiştir.

4.3.2.1. Örneklemin Belirlenmesi

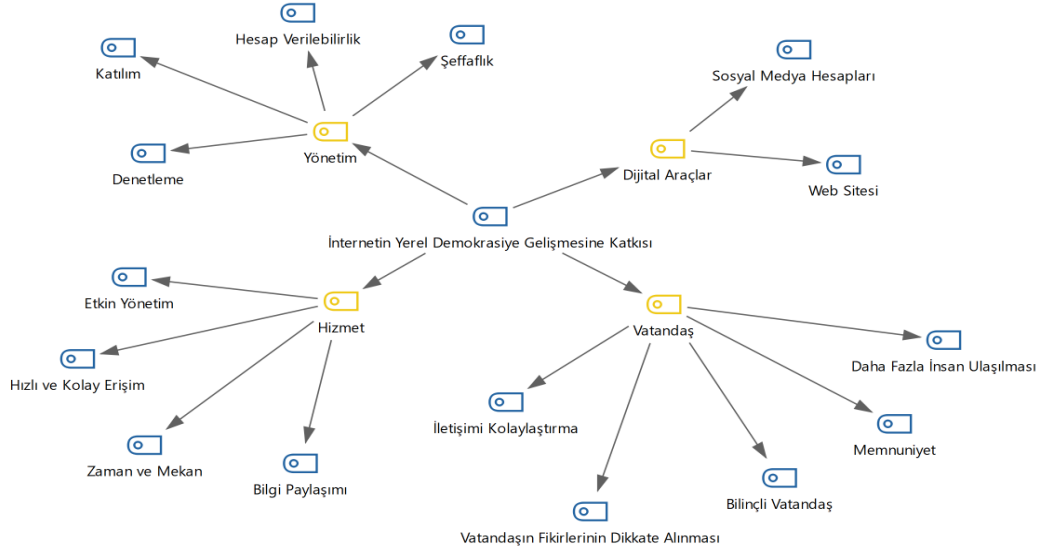
Bu çalışmanın ilk aşamasında belirtilen belediyelerin web sitesinin analizinin sonucu Tablo 1'de gösterildiği üzere başarı puanı % 64 olan, 9'u büyükşehir belediyesi ve 7'si il belediyesi olmak üzere toplam da 16 belediyenin üst düzey yöneticileri ile görüşme yapılması planlanmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Bu bölümde daha önce belirtilen araştırmanın amaçlarını yansıtan bulgulara yer verilerek yorumlanacaktır. Yine amaç kapsamında dijital demokrasi ile ilgili teorik bilgilerin elde edilen veriler doğrultusunda pratikteki hizmetlerde ne derece uygulanabilir olduğu ölçülmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.4.1. İnternetin Yerel Demokrasinin Gelişmesine Katkısı

Araştırma grubundaki görüşmecilere "İnternetin yerel demokrasinin gelişmesine katkısı ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir.

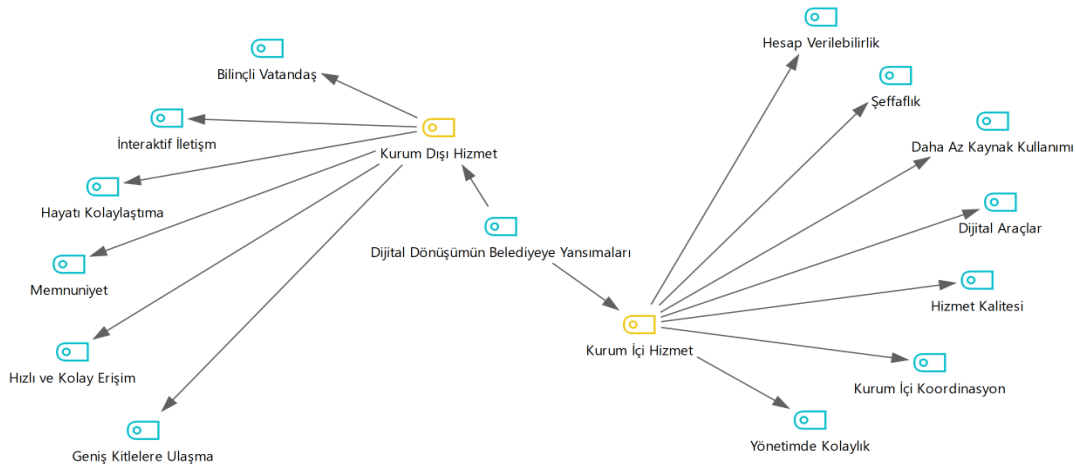
Şekil 1: İnternetin Yerel Demokrasiye Gelişmesinde Katkısı Temasının Kod Dağılımı

Yukarıda Şekil 1’de görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “yönetim, hizmet, vatandaş ve diğer araçlar” olmak üzere dört ana kod oluşturulmuştur. Bu ana kodlara ait alt kodlarda bulunmaktadır. İnternetin yerel demokrasiye en çok yönetim üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Yönetimin alt kodları incelendiğinde de internetin yönetimde en çok katılım ve şeffaflık yönünde katkı sağlamaktadır. İnternetin yerel demokrasiinin hizmet sektörü açısından etkisi incelendiğinde yönetime ait bilgilerin vatandaşlarla bilgi paylaşımına olumlu etkisi bulunmaktadır.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, internetin yerel demokrasiye katkılarından ilki işlevsel olarak yönetim sürecine katkısı, sunumuna etkisi ve daha sonra bunun vatandaşa yansımalarının oluşturduğu bir katkı zincirinin olduğu tespit edilmiştir. Nitekim internetin gelişimi vatandaşlarının taleplerine cevap vermek için yönetimde değişime ayak uydurmaya başladığı gözlemlenmektedir.

4.4.2. Dijital Demokrasinin Belediyeye Yansımaları

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Dijital demokrasinin belediyenize yansımaları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 2: Dijital Dönüşümün Belediyeye Yansımaları Temasının Kod Dağılımı

Yukarıda Şekil 2’de görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “kurum içi hizmet ve kurum dışı hizmet” olarak iki ana kodlama yapılmıştır. Bu ana kodlara ait alt kodlarda bulunmaktadır. Dijital dönüşüm belediyeyi hem kurum içi hem dışı hizmet açısından etkilediği görülmektedir. Fakat bu etki en çok kurum içi hizmet yönünde olduğu

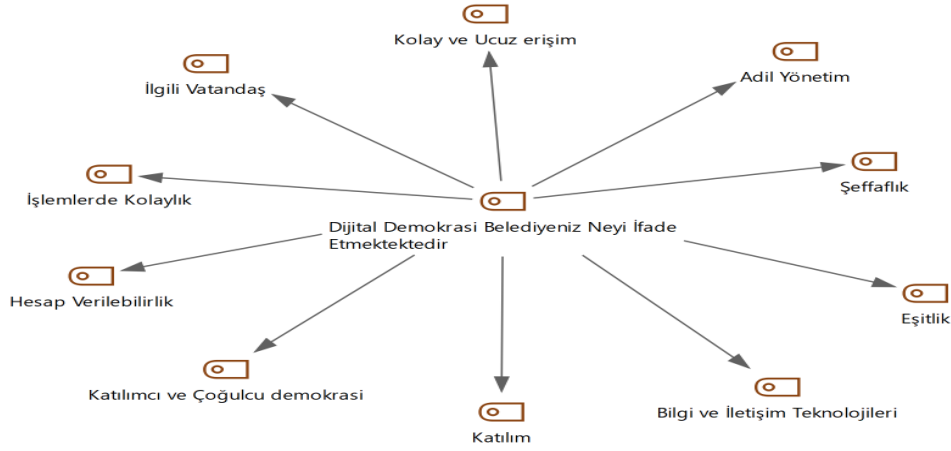
görülmektedir. Kurum içi hizmet yönünden de en çok dijital araçlara yönelik etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Kurum dışı hizmet açısından da en çok hızlı ve kolay erişim sağladığı görülmektedir.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, kurum içi hizmetlerin dijital araçlarla sağlanması kurum dışı hizmetlere yansyarak vatandaşların daha hızlı ve kolay erişim sağlamaktadır. Ayrıca dijital dönüşümün sonucunda dijital araçları kullanmaları kırtasiyeciliği azaltacağı, bürokrasiyi hafiflettiği, şeffaf ve katılımcı bir anlayışın vücut bulduğu, sunulan hizmetlerin hızlılığı ve vatandaşın yaşantısını kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu durum vatandaşların memnuniyet düzeylerinin yükselmesine katkı sağlayacaktır.

4.4.3. Dijital Demokrasi Belediyeniz İçin Neyi İfade Etmektedir?

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Dijital demokrasi sizler için neyi ifade etmektedir nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 3: Dijital Demokrasi Belediyeniz İçin Neyi İfade Etmektedir? Temasının Kod Dağılımı

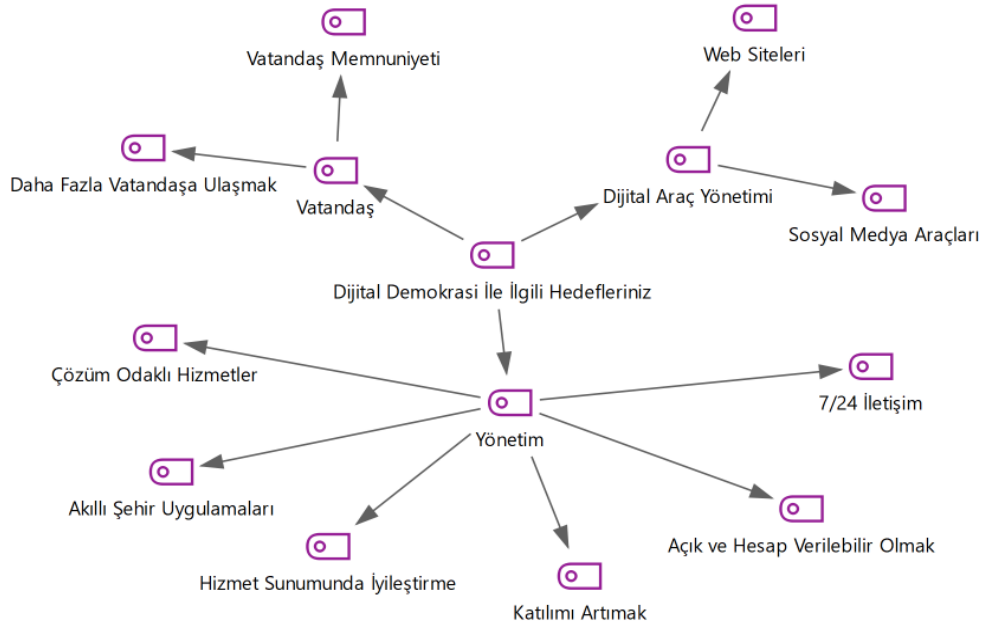

Yukarıda Şekil 3’te görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Kolay ve Ucuz Erişim, İlgili Vatandaş, İşlemlerde Kolaylık, Hesap Verilebilirlik, Çoğulcu ve Katılımcı Demokrasi, Katılım, BİT, Eşitlik, Şeffaflık ve Adil Yönetim” olmak üzere on ana kod oluşturulmuştur.

Literatür taramasında da bahsedildiği üzere dijital demokrasi üzerinde tek bir tanımlı bulunmamaktadır. Bu yüzden belediyelerin dijital demokrasi ile ilgili farklı kavramlarla tanımlar yaptığı görülmektedir. Dijital demokrasiye farklı kavramlarla tanımlaması dijital demokrasiyi uygulama biçimindeki farklılıkları da ortaya çıkarmaktadır.

4.4.4. Dijital Demokrasi ile İlgili Hedefleriniz

Araştırma grubundaki görüşmecilere “dijital demokrasi ile ilgili hedefleriniz nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

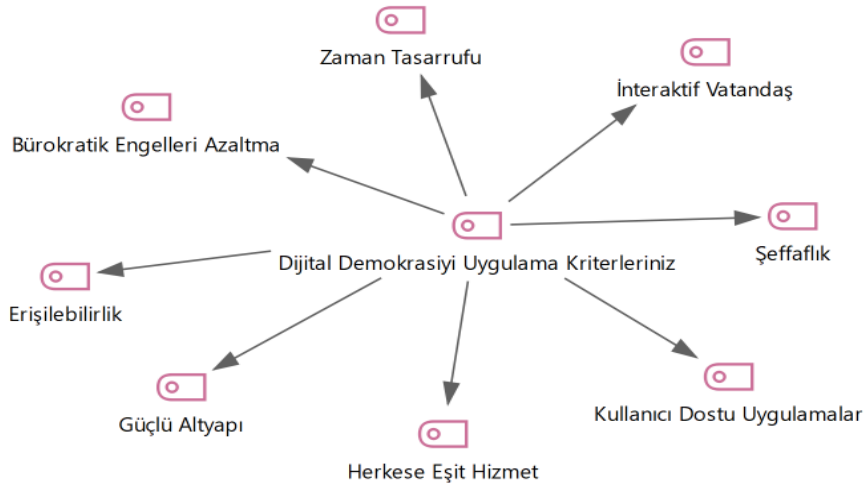
Şekil 4: Dijital Demokrasi ile İlgili Hedefleriniz Temasının Kod Dağılımı

Yukarıda Şekil 4'te görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Yönetim, Vatandaş ve Dijital Araç Yönetimi” olmak üzere üç ana kod oluşturulmuştur. Bu ana kodlara ait alt kodlarda bulunmaktadır.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, vatandaşın yönetimde aktif olarak katılımı için yönetsel sorunların var olduğu için öncelikli olarak yönetimle ilgili hedeflere yöneltilmiştir. Dolayısıyla vatandaşın yönetime katılımında eksiklik olduğunun bilincinde olan belediyeler, dijital demokrasinin vatandaşın katılımını artıracığı yönünde hedefi bulunmaktadır.

4.4.5. Dijital Demokrasiyi Uygulama Kriteriniz

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Belediyenizin tüm bilgi sisteminde dijital demokrasinin uygulanmasında kriterleriniz nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 5: Dijital Demokrasiyi Uygulama Kriteri Temasının Kod Dağılımı

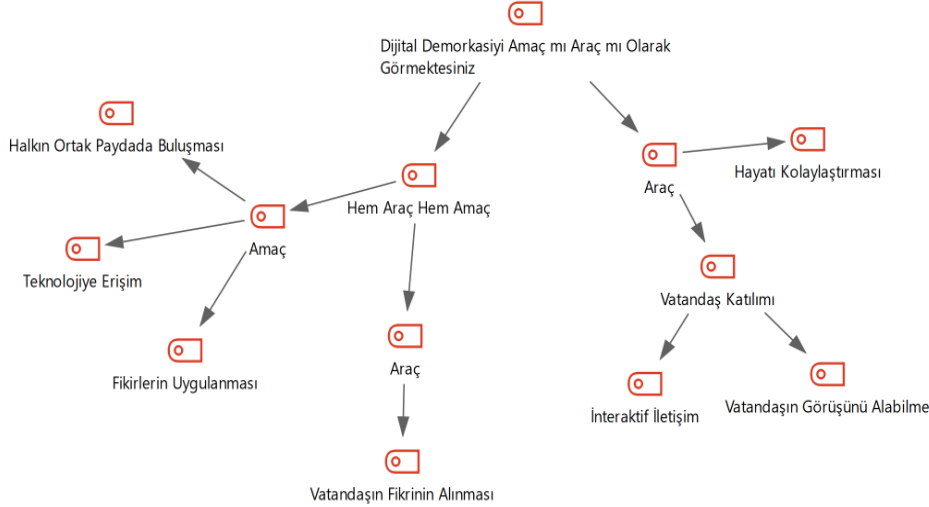
Yukarıda Şekil 5'te görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Zaman Tasarrufu, İnteraktif Vatandaş, Şeffaflık, Kullanıcı Dostu Uygulamalar, Herkese Eşit Hizmet ve Güçlü Altyapı Erişilebilirlik” olmak üzere sekiz ana kod oluşturulmuştur.

Belediyelerin dijital demokrasi uygulama yönelik ilk kriteri interaktif vatandaşdır. Kısacası, vatandaş edilgen yapıdan etken yapıya dönüşmeyi kriter olarak belirlemiştir. Bir diğer kriter kullanıcı dostu uygulamalar olarak ifade edilmiştir. Fakat bu kriterde bir kavram karmaşası olduğu görülmektedir. Çünkü belirtilen kullanıcı dostu uygulamalar, dijital demokrasiyi niteleyen bir kriter olmaktan ziyade akıllı şehir uygulamalarına yönelik araçlar olarak nitelendirilmektedir. Bu doğrultuda yöneticilerin dijital demokrasi ile akıllı şehir uygulamaları arasındaki ayrımına dikkat etmediği görülmektedir.

4.4.6. Dijital Demokrasi Araç mı Amaç mı Görmektesiniz?

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Dijital Demokrasi bir araç olarak mı bir amaç olarak mı görmektesiniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 6: Dijital Demokrasi Araç mı Amaç mı Görmektesiniz Temasının Kod Dağılımı

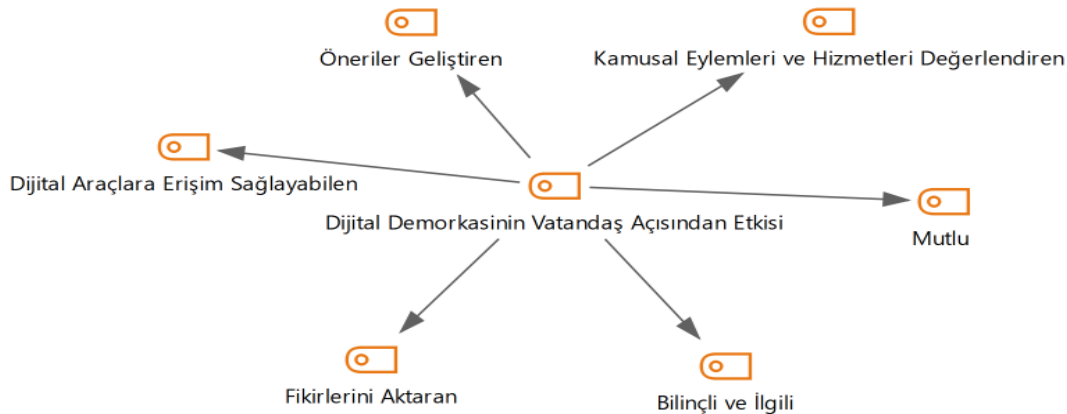
Yukarıda Şekil 6’da görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Araç, Hem Araç Hem Amaç” olmak üzere iki ana kod oluşturulmuştur. Bu ana kodlara ait alt kodlarda bulunmaktadır.

Verilen cevaplar doğrultusunda ağırlıklı olarak araç olarak görülmektedir. Araç temasının alt koduna bakıldığında ise hayatı kolaylaştırmak ve vatandaş katılımı sağlamak amacıyla araç olarak görülmektedir. Nitekim dijital demokrasi yönetimin karar verme sürecinde araç olarak görülmektedir. Çünkü yönetimin işleyişiyle ilgili faaliyetlerde vatandaşların katılımını sağladığı için dijital demokrasiğin ögesi olmuştur.

4.4.7. Dijital Demokrasinin Vatandaş Açısından Etkisi

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Dijital demokrasi araçlarını kullanmanız vatandaş profili açısından bir farklılık gösterdi mi?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 7: Dijital Demokrasinin Vatandaş Açısından Etkisi Temasının Kod Dağılımı

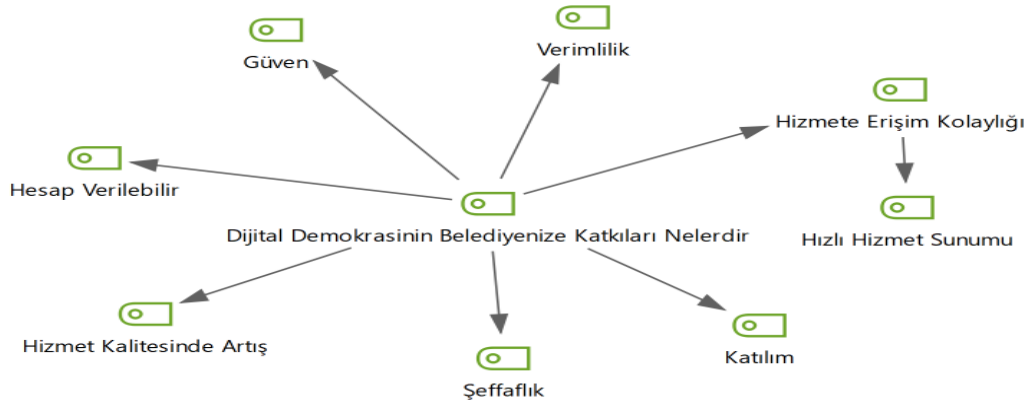
Yukarıda Şekil 7’de görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Öneriler Geliştiren, Kamusal Eylem ve Hizmetleri Değerlendiren, Dijital Araçlarla Erişim Sağlayan, Fikirlerini Aktaran, Mutlu Bilgili ve İlgili” olmak üzere altı ana kod oluşturulmuştur.

Dijital demokrasi vatandaşlar üzerinde farklı tipolojiler ortaya çıktığı görülmektedir. Verilen cevaplar doğrultusunda ağırlıklı olarak fikirlerini aktaran ve kamusal eylem ve hizmetleri değerlendiren vatandaş tipolojisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Fakat bu durum vatandaşın karar alma süreçlerinde nihai bir etkinliği olmayan ve vatandaşın devlete yönelik tek yönlü bir ilişki söz konusudur. Sonuç olarak dijital demokraside etkinliğini sağlayacak vatandaş tipolojilerinin ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir.

4.4.8. Dijital Demokrasinin Belediye Katkıları

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Dijital demokrasi belediye ne gibi katkıları sağladı?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 8: Dijital Demokrasinin Belediye Katkıları Temasını

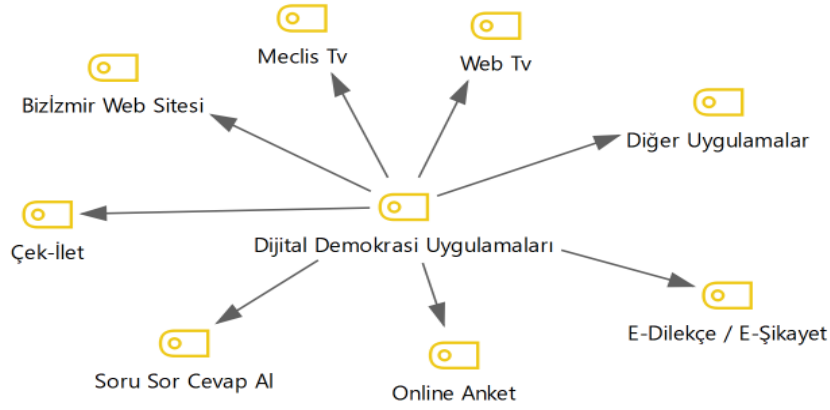
Yukarıda Şekil 8’de görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Hesap Verilebilir, Hizmet Kalitesinde Artış, Verimlilik, Güven, Hizmette Erişim Kolaylığı, Şeffaflık ve Katılım ” olmak üzere yedi ana kod oluşturulmuştur. Bu ana kodlara ait alt kodlarda bulunmaktadır.

Dijital demokrasinin belediyeye en fazla katkısı hizmette erişim kolaylığı olarak ifade edilmiştir. Diğer cevaplara bakıldığında hizmet kalitesinde artış, şeffaflık, hesap verilebilir, katılım gibi katkısının olduğu gözükmektedir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak ortaya çıkan katkılar temelde e-devlet ekseninde ortaya çıkan yenilikler olduğu gözükmektedir. Çünkü hizmette erişim kolaylığı vatandaşların kamu hizmetlerini erişiminde internete aktarılması ki bu durum vatandaşın erişim kolaylığı sağlamaktadır. Dijital demokrasinin belediyeye katkısının vatandaşın yönetimde aktif katılımı olmalıdır. Bu cevaplar doğrultusunda dijital demokrasinin belediye yeterli düzeyde katkısının olmadığı görülmektedir.

4.4.9. Dijital Demokrasiye Yön Veren Uygulamalar

Araştırma grubundaki görüşmecilere “Belediyenizdeki hangi uygulamalar dijital demokrasiye yön vermektedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 9: Dijital Demokrasiye Yön Veren Uygulamalar

Yukarıda Şekil 9’de görüldüğü üzere görüşmeciler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda “Bizlzmir Web Sitesi, Meclis Tv, Web Tv, E-Dilekçe/E-Şikayet, Online Anket, Soru Sor Cevap Al ve Çek İlet” olmak üzere sekiz ana kod oluşturulmuştur. Şekil 9’da görüldüğü üzere en fazla diğer uygulamalar olduğu görülmektedir. Bu diğer uygulamalar içinde e-belediye ve akıllı şehir uygulamalarına yönelik araçlar yer almaktadır. Bu doğrultuda verilen cevaplar dijital demokrasiye yönelik araçlar olmadığı için diğer uygulamalar temasında kodlanmıştır. Görüldüğü üzere Türkiye’deki belediyelerde yeterli sayıda dijital demokrasi uygulama araçlarının olmadığı görülmektedir. Ayrıca Meclis Tv, E-Dilekçe, E-Şikayet uygulamalarının görüşme yapılan belediyelerin web sitelerinde olmasına rağmen görüşme sırasında bu soruya cevap olarak eklenmediği görülmektedir. Bu durum iki ihtimali ortaya çıkarmaktadır. Ya yöneticiler bu uygulamanın varlığından bilgisi olmamaktır ya da var olan bu uygulamanın dijital demokrasinin araçlarından biri olduğunun farkında değildir.

4.5.Verilerin Yorumlanması

Dijital dönüşümün belediyeye yansımaları incelendiğinde hem kurum içi hem kurum dışı hizmet sunumunda yansımaları bulunmaktadır. Dijital dönüşüm ilk olarak belediyelerin hizmetlerinin dijital araçlarla sunmaya başlaması beraberinde kurum içi koordinasyonu ve iletişimi sağlayacak altyapı sisteminin varlığı, daha az kaynak kullanımını neden olmuş ve bu durumda hizmet kalitesini artırmaktadır. Fakat verilen cevaplar doğrultusunda yeterli düzeyde şeffaflık ve hesap verilebilirlik olgusuna yer verilmediği görülmektedir. Bu doğrultuda belediyelerin hizmet sunumunda şeffaf ve hesap verilebilir olmaması vatandaşlarda güven sorununu ortaya çıkaracaktır. Bu yüzden belediyeler faaliyetlerini öncelikli olarak şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirmelidir.

Türkiye’de dijital demokrasi olgusu belediyeler için farklı anlamlar ifade etmektedir. Verilen cevaplar doğrultusunda dijital demokrasi ile ilgili farklı tanımlar yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlar doğrultusunda belediyeler dijital demokrasi olgusu hakkında yeterli bir bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak, yeterli dijital demokrasi konusun da yeterli bilgi birikimine sahip olmamalarına rağmen belediyelerin dijital demokrasi ile ilgili öncelikli hedefleri arasında vatandaşın katılımının artırılması yer almaktadır. Belediyelerin dijital demokrasiyi uygulama kriterlerindeki temel amaçları ise vatandaşla interaktif bir iletişim sağlamaktır. Bu hedef, yeteri kadar uygulamaya dönüştürül(e)memiştir. Bu durum bazı belediyeler için dijital demokrasiyi bir araç olarak görürken bazı belediyeler ise bir amaç olarak görmektedir. Nitekim, dijital demokrasi yönetim sürecinde vatandaşın aktif katılımını sağladığı için bir araç görevi görmektedir.

Genel olarak ifade etmek gerekirse Türkiye’deki belediyelerde dijital demokrasi yeterli düzeyde görülmemektedir. Bu durum üç temel başlık altında açıklanmaktadır. Bunlar:

Yönetici Açısından: Bilgi iletişim teknolojileri, vatandaşın yönetimdeki rolünü değiştirmektedir. Bir diğer ifadeyle vatandaş daha aktif bir şekilde yönetimde söz sahibi olma ve karar verme mekanizmasında edilgen yapıdan etkin yapıya dönüştürmektedir. Nitekim çift yönlü interaktif bir iletişim ortaya çıkmaktadır. Fakat Türkiye’de böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü yöneticiler karar verme sorumluluklarını vatandaşlarla paylaşmak istememektedir. Bir diğer ifadeyle karar verme mekanizmasının tek kişide olduğu yönetici kültürünün varlığı söz konusudur. Ayrıca, dijital demokrasinin hukuki açıdan sağlam temellere dayandırılmaması yöneticilerin dijital demokrasiye olan duyarlılığını artırmaktadır. Ayrıca yöneticilerin, belediyelerinde yer alan dijital demokrasi araçlarından habersiz ya da o araçların dijital demokrasinin araçları olduğuna dair yeterli bilgiye sahip olmadığı da görülmektedir. Yönetici açısından bir başka sorun ise dijital demokrasinin farklı kavramlarla karıştırılarak yanlış anlaşılıyor olmasıdır. Genel olarak e-belediye hizmetleri ve akıllı şehir uygulamaları ile karıştırıldığı fark edilmiştir. Nitekim, e- belediye hizmetleri, belediyenin tüm hizmetlerinin dijital ortama aktarılarak vatandaşla

çevrimiçi/çevrimdışı ortamda sunulmasını sağlamaktadır. Akıllı şehir uygulamaları, akıllı cihazlar sayesinde zamandan, enerjiden tasarruf ederek vatandaşın yaşam kalitesini artırmaya yönelik sürdürülebilir bir yaşam sunmaktadır. Fakat dijital demokrasi ise vatandaşın yönetimin karar verme süreçlerinde etkin bir şekilde rol almasını sağlamaktadır. Bir diğer ifadeyle vatandaşın katılımını sağlamaktır. Dolayısıyla vatandaşın rolü, e-belediye ve akıllı şehir uygulamalarında süreç odaklı iken dijital demokrasi de ise hem süreç hem sonuç odaklıdır.

Vatandaş Açısından: Yönetici profili açısından ciddi sorunlar olduğu kadar vatandaş açısından da ciddi sorunlar bulunmaktadır. Temelde vatandaşlar siyasete katılma yönünde ilgisizliği ve güven sorunu bulunmaktadır. Fakat vatandaşların sosyal medya platformlarında siyasi konularda yorumlar yapması siyasete ilgili olduğunu göstermemektedir. Çünkü buralarda oluşan gündemler kutuplaşmalara neden olmakta ve vatandaşların siyaset yapmanın ötesinde linç etme davranışları sergileyebildikleri görülmektedir. Bu durum kutuplaşmayı doğuracaktır. Dahası sosyal medya platformlarında siyasi konularda doğru paylaşımların yapılmaması durumunda vatandaşların siyasete olan güven sorununu da artırmaktadır. Ayrıca, tam anlamıyla siyasal kültürel anlayışa sahip olmayışımız teknolojinin siyasal anlayışının içinde benimsenmesini ve uygulanmasını geciktirmektedir.

Teknolojik Açından: Teknolojinin hızla ilerlediği dönemde belediyeler bu ilerlemeye ayak uydurmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Web sitelerinde dijital demokrasinin çeşitli araçlarına (E-anket, e-seçim, bir fikrim var, vb.) yer verildiği görülmektedir. Ancak, buradaki başvurular ve sonuçlar vatandaşlarla şeffaf bir şekilde paylaşılması, vatandaşın güven sorununu daha fazla tetiklemektedir. Bu açıdan web sitelerinde teknik alt yapılar güvence altına alınarak şeffaf bir şekilde paylaşımı önemlidir. Öte yandan web sitelerinde var olan dijital demokrasi araçlarının da etkinliğinin artırılması gereklidir.

Yapılan görüşmelerde şeffaflık, hesap verilebilirlik ve katılım ilkelerinin ön planda tutulduğu ifade edilmiştir. Fakat belediyelerin web siteleri üzerinde yapılan içerik analizinin sonuçları incelendiğinde şeffaflığın yeterli, hesap verilebilirlik ve katılımın ise yetersiz düzeyde olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda belediyelerin yapılandırılmış görüşmelerde ifade ettiklerinin uygulamaya yeterli düzeyde aktar(ıl)madığı da gözlemlenmiştir. Ayrıca bu bağlamdaki bir başka sorun ise yöneticilerin dijital demokrasi konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı hususudur. Çünkü görüşmecilerden alınan cevaplar doğrultusunda akıllı şehir uygulamalarıyla dijital demokrasi araçlarının birbirine karıştırıldığı gözlemlenmiştir. Çoğunlukla dijital demokrasi denildiğinde elektronik düzlemde sunulan bütün hizmetlerin dijital demokrasi olduğuna dair yanlış bir algının yöneticiler nezdinde de yaygın olduğu söylenebilir. Hem hukuki hem yönetici kısmında yaşanan bu eksiklikler vatandaşın profiline de yansımıştır. Yeterli düzeyde dijital demokrasi uygulamalarını karar alma süreçlerine entegre etmeyen belediyelerde, öneriler geliştiren, teklifleri değerlendiren ve karar veren vatandaş tipolojisinden uzak yönetim anlayışının varlığı söz konusudur.

5. SONUÇ

Bir toplumdaki genel demokratik süreçlerin gelişimi için yerel düzeyde demokrasinin gelişimi önemlidir. Çünkü yerel yönetimler demokrasinin okulu olarak görülmektedir. Ayrıca şeffaflığı ve katılımı artırmak, kamusal alan için işlevsel bir süreç oluşturabilmek adına yerel demokrasinin dijital bilgi teknolojisi araçlarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Dijital demokrasinin temel amacının payandası olan bu durum ayrıca vatandaşla yöneticileri birbirine yaklaştırmaktadır. Dolayısıyla yerel demokrasiyi hem daha işlevsel ve nitelikli hale getirmek hem de bilgi iletişim teknolojilerini yerel yönetimlerin bir parçası haline getirmektedir.

Yerel yönetimlerde kamu hizmetlerinin daha hızlı görülmesi isteği e-devlet ve e-belediye uygulamalarını aktif hale getirmiştir. Daha sonra demokrasinin dijital boyutta ifade edilebileceği anlayışıyla vatandaşların fikir ve düşüncelerinin karar vericiler tarafından dikkate alındığı uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte BİT'leri siyasal hayata entegre olması ve kamu hizmet sunumunun mihenk taşı haline gelmeye başlamasıyla birlikte demokrasinin gelişmesine katkıda sağlayacağına inancının olması dijital demokrasi uygulamalarına olan talep giderek artıracaktır.

Türkiye'deki belediyelerin dijital demokrasi profiline bakıldığında sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Dışarıdan bakıldığında ilk etapta katılım eksikliği olarak görülse de arka planda çok daha farklı temel sorunların olduğu tespit edilmiştir. Bu temel sorunlardan ilki yürütme erkinin yeterli düzeyde yerel dijital demokrasi çalışmalarına "hukuki" açıdan destek vermediği gözlenmiştir. 2006 yılında Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı kapsamında yerel e-demokrasi programına yönelik hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda 2009 yılında "Yerel e-Demokrasi" genelgesi yayınlanmıştır. Fakat bu genelgeye ait herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Dahası Türkiye'de bu yönerge doğrultusunda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Nitekim temel eksikliklerin başında mevzuat sorunu gelmektedir. Yürütme erkinin dijital demokrasiye yeterince ağırlık vermemesi yöneticilerin bu konuya yönelmemesinin nedeni olarak görülmektedir. Temel sorunlardan bir diğeri ise katılım olgusunun gelişmesine katkı sağlayan hesap verilebilirlik ilkesinin yönetimde yeterli düzeyde olmamasıdır.

Türkiye'de dijital demokrasinin geliş(e)memesinin temel nedeni teknoloji değildir. Teknoloji hızlı bir şekilde ilerlemekte ve Türkiye'de bu teknolojik gelişmeye hızlı bir şekilde uyum sağlamaktadır. Fakat Türkiye'deki temel sorunlardan ilki yönetici

profili ile ilgilidir. Bir diğer ifadeyle yöneticiler, dijital demokrasiyi karar verme süreçlerinde uygulamayı istememektedir. Çünkü yönetici, yönetimdeki karar verme sorumluluğunu vatandaşla paylaşmamaktadır. Statik konumda olan yönetici varlığının olması, vatandaşın karar alma sürecinde ikinci planda tutulmaktadır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; Türkiye'deki belediyelerin web sitelerinin genellikle e-bülten/e-devlet niteliğinde olduğu gözlemlenmiştir. Genellikle e-bülten/e-devlet niteliğinde olan bu uygulamaların, vatandaşın katılım imkânları uzaktır. Dijital demokrasinin gelişmesine yönelik yeterince uygulamalar bulunmamaktadır. Bu yüzden Türkiye'deki dijital demokrasi uygulamalarının beklenen düzeyde olmadığı görülmektedir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma için gerekli olan etik kurul izni ilgili kurumdan alınmıştır.

Yazar Katkıları: Yazar çalışmanın tümünü tek başına gerçekleştirmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, M. (2020). *Bilgi Toplumu Küreselleşme ve Demokrasi*. Bursa: Doruk Yayıncılık.
- Baker, D. (2004). *E-government: Website Usability of the Most Populous Counties*. Arizona State University.
- Council of Europe (2009). *Committee of Ministers*, Council of Europe. Directorate of Legal Affairs.
- Council of Europe (2008). *E-Democracy: Who dares? Forum for the Future of Democracy 2008 Session*. Madrid, Spain Directorate General of Democracy and Political Affairs.
- Dedeoğlu, G. (2016). *Teknoloji, İletişim, Yeni Medya ve Etik*. İstanbul: Sentez.
- Dijk, V. (2012). Digital Democracy: Vision and Reality. *Public Administration in the Information Age: Revisited*, 19, 49.
- European Parliamentary Research Service, (2018). *Prospects for e-Democracy in Europe*. Scientific Foresight Unit (STOA).
- Fermanoğlu, M. Ö. (2019). *Yeni Medya Siyasal İletişim ve Dijital Demokrasi*. İstanbul: Nobel.
- Hague, B. N. & Loader, B. D. (Eds.). (2005). *Digital Democracy. Discourse and Decision Making in the Information Age*. London, UK: Routledge.
- Hennen, L., Van Keulen, I., Korhagen, I., Aichholzer, G., Lindner, R. & Nielsen, R. Ø. (2020). *European e-Democracy in Practice*. Springer Nature.
- Holubiak, N. (2018). The Effect of New Technologies on Civic Participation Models. *Przełqd Politologiczny*, 4, 51-61.
- Kormykh, L. I. & Kormykh, A. I. (2019). E-Democracy And Enhancing Public Administration In Ukraine: The Issues of Transition. *State And Law In The Context of Globalization: Realities And Prospects*, 52.
- Kubicek, H. & Westholm, H. (2007). Scenarios for Future Use of e-Democracy Tools in Europe. *International Journal of Electronic Government Research (IJEGR)*, 1(3), 33-50.
- Lindner, R. & Aichholzer, G. (2019). *E-Democracy: Conceptual Foundations and Recent Trends*. In *European E-Democracy in Practice* (pp. 11-45). Springer, Cham.
- Macintosh, A. (2004). Characterizing e-participation in policy-making. In *37th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, Proceedings of the* (pp. 10-pp). IEEE.
- Massaka, I. (2016). Selected Issues of E-Democracy and Political E-Participation. *Historia i Polityka*, 25(18), 9-18.
- Moon, M. J. (2002). The Evolution of e-Government Among Municipalities: Rhetoric or Reality?. *Public Administration Review*, 62(4), 424-433.
- Norris, D. (2007). *Electronic Democracy at the American Grassroots Current Issues and Trends in E-Government Research* (D. Norris Ed.), London: Cyber Tech Publishing.
- Omelichkin, O. V. (2014). E-Democracy: Concept And Problems. *Kemerovo State University Bulletin*, 1(2).
- Pérez, C. C., Bolivar, M. P. R., & Hernández, A. M. L. (2008). *e-Government Process and Incentives for Online Public Financial Information*. Online Information Review.
- Simon, J., Bass, T., Boelman, V. & Mulgan, G. (2017). *Digital Democracy. The Tools Transforming Political Engagement*. Nesta.
- Timonen, A. (2013). Digital democracy in the EU. *European View*, 12(1), 103-112.
- Uçkan, Ö. (2003). *E-Devlet E-Demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Varn, R. J. (1994). Information Policy: The State's Role—Electronic Democracy: Jeffersonian Boom or Teraflop?. *Journal of Agricultural & Food Information*, 2(1), 39-44.
- Yıldırım, U. ve Öner Ş. (2004). Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma: Türkiye'de E-Belediye Uygulamaları. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 3(1), 49-60.
- Zittel, T. (2001). *Electronic Democracy and Electronic Parliaments: A Comparison between the US House*. The Swedish Riksdagen and the German Bundestag.